

Jaarverslag 2017

Onderzoeksinstituut Filosofie, Theologie en Religiestudies (FTR) / Research Institute for Philosophy, Theology, and Religious Studies (PTR)

A. Reflectie en vooruitblik

Het onderzoeksinstituut kent een grote diversiteit aan disciplinaire benaderingen: er wordt empirisch onderzoek gedaan naar rituelen rond de dood en religieus gerelateerde conflicten, er vindt geschiedschrijving plaats betreffende de rol van natuurfilosofie in de opkomst van de moderne wetenschap en de omgang met heterodoxie in het christendom, er vindt systematische en hermeneutische reflectie plaats over publieke theologie en moderniteitsvraagstukken, en er vindt onderzoek plaats dat aansluit bij hedendaagse brein- en taalwetenschappen. Binnen die disciplinaire benaderingen bestaat ook de nodige verscheidenheid aan onderwerpen. De veelheid van disciplinaire benaderingen in combinatie met de autonomie van individuele onderzoekers levert een rijke en gevarieerde onderzoeksomgeving op, maar maakt het lastig om coherente samenhang en samenwerking binnen een beperkt aantal onderzoeksthema te realiseren. De uitdaging is om te zoeken naar verbindende thema's voor onderzoekers zonder de vrijheid van onderzoek op te geven.

Ter versterking van de coherentie is het afgelopen jaar een nieuwe structuur van het onderzoeksinstituut geïmplementeerd, die de uitkomst was van de midterm-evaluatie in het najaar van 2016. Er is gekozen voor vijf themagroepen of onderzoekscentra met een duidelijker disciplinair of thematisch profiel: Center for the History of Philosophy and Science (CHPS); Center for Catholic Studies (CCS); Center for Cognition, Culture and Language (CCCL); Center for Contemporary European Philosophy (CCEP) en tot slot de themagroep Religion and the Crisis of Meaning (RCM), die binnenkort ook zal worden omgevormd tot een onderzoekscentrum.

Met de 10 kernleerstoelen, die samenwerken in de vijf onderzoekscentra, zijn de prestatie-afspraken tot aan het einde van de SEP-periode verlengd. De eerdere afspraken waren goed nagekomen zodat grote bijstellingen niet nodig waren. Aandacht heeft vooral de versterking van de samenhang en de effectiviteit van de onderzoekscentra. Elk onderzoekscentrum heeft een coördinator die lid is van het onderzoeksmanagementteam (OZMT), een overlegstructuur die vooral tot doel heeft de acquisitie van onderzoeks subsidies te bevorderen, het valorisatiebeleid te versterken, en de SEP-evaluatie in 2019 voor te bereiden. Sommige onderzoekscentra zijn een voortzetting van al bestaande samenwerkingsverbanden, maar in enkele onderzoekscentra moet worden gezocht naar grotere samenhang en samenwerking. Het plan is om binnen het onderzoeksmanagementteam in 2018 een eerste opzet van de zelfevaluatie te schrijven; de definitieve versie dient in de zomer van 2019 gereed te zijn. De visitatie is voorzien in het najaar van 2019.

De financiering van het onderzoeksinstituut is precair, vooral vanwege de beperkte mogelijkheden tot verwerving van financiering uit tweede en derde geldstromen. De verwachting is niet dat wijzigingen van het NWO financieringssysteem gunstig voor het instituut zullen uitpakken. Op enkele uitzonderingen na sluit het onderzoek niet gemakkelijk aan bij de topsectoren en de grote ontwikkelingen in het wetenschappelijk onderzoek zoals zichtbaar is in de Europese fondsen. Niettemin slaagt het onderzoeksinstituut erin regelmatig subsidie binnen te halen, zowel uit nationale als Europese bronnen. Dit jaar is een volgsysteem voor subsidieaanvragen ontwikkeld dat beter inzicht in aanvraag- en toekenningspatronen moet geven, en is de samenwerking met Radboud Innovation

versterkt. Acquisitie is een belangrijk onderwerp geweest in het facultair beleid en in het onderzoeksmanagementteam. Ook zijn interne subsidies voor facilitering van onderzoek (door middel van onderwijsvervanging) en de regeling Stimulering Wetenschappelijk Talent aangescherpt door het bij voorkeur in te zetten voor het schrijven van aanvragen. Er is dan ook een toename van het aantal aanvragen te zien, maar het toekenningspercentage is laag. Dat vormt een groot probleem ook in het kader van het verjongen en diversifiëren van leerstoelgroepen en onderzoekscentra. De versterking van het profiel van het onderzoeksinstituut wat betreft valorisatie zal moeten gaan zorgen voor meer kansen op contractonderzoek (zie verderop onder C.).

B. Kwaliteit van de research output

De onderzoeksoutput van het onderzoeksinstituut bestaat uit een combinatie van wetenschappelijk hoogstaande publicaties en bijdragen aan belangrijke maatschappelijke thema's voor een breder publiek. De kwaliteitscriteria verschillen voor de verschillende disciplinaire benaderingen, grofweg bestaande uit het brede palet van literaire, historische, empirische en systematische benaderingen. In sommige disciplines ligt de nadruk op publicaties in hoog-genoteerde tijdschriften, in andere disciplines zijn boeken, publicaties en lezingen voor een breed publiek (ook) van groot belang. De discussie over kwaliteitscriteria in de geesteswetenschappen is in volle gang, en heeft voorlopig geresulteerd in de formulering van kwantitatieve en kwalitatieve indicatoren om geesteswetenschappelijk onderzoek te beschrijven en te evalueren (QRiH: Quality and Relevance in the Humanities). De suggestie dat in de geesteswetenschappen meer sprake is van hybride publicaties (bestemd voor wetenschappelijk, professioneel en breed publiek) of onderzoeksactiviteiten die de vorm aannemen van een bijdrage aan de levende cultuur, dient creatief te worden toegepast in de SEP evaluatie van het onderzoeksinstituut.

Zo zien we onderzoekers op het gebied van rituelen en begeleiding rond het sterven zowel publiceren in specialistische medische tijdschriften, als bijdragen aan tentoonstellingen en publieksboeken. En op gelijke wijze publiceren filosofen die zich met het brein en het bewustzijn bezighouden in psychologische en psychiatrische tijdschriften, terwijl tegelijk wordt meegewerkt aan projecten in de psychiatrie rond bijvoorbeeld een thema als 'self-management'. Vanzelfsprekend zijn religieuze thema's een belangrijk element van het onderzoeksinstituut, die vanuit zeer verschillende invalshoeken worden onderzocht waarbij ook publicaties in tijdschriften samengaan met bijdragen aan het maatschappelijk debat over de religie in de hedendaagse maatschappij. Conflicten waarbij religieuze groepen betrokken zijn, vormen een belangrijk onderwerp waarover zowel empirisch onderzoek plaatsvindt, als een meer conceptuele analyse. Onderzoek wordt gedaan naar de modernisering in gemeenschappen van moslims, de verhouding tussen de rechtsorde en religie, en de betekenis die de christelijke theologie kan hebben voor publieke debatten. In 2017 verschenen meerdere artikelen en boeken die de begrippen 'geloof' en 'spiritualiteit' in een nieuw daglicht plaatsen (onder andere door een internationaal en multidisciplinair onderzoeksproject naar de betekenis van *pistis* in de brieven van Paulus en de actuele betekenis daarvan). Een monografie over Heidegger's ambivalente relatie tot de begrippen 'geloof' en 'religie' draagt bij aan inzicht in de plaatsbepaling van de filosofie – in het spanningveld tussen wetenschap, geloof en religie – in de hedendaagse periode. Heleen Murre-van den Berg ontving op 1 december 2017 van de Universiteit van Bern de prestigieuze Hans Sigris Prijs vanwege haar vernieuwend onderzoek op het gebied van de studie naar het Oosters Christendom en de dialoog tussen Oost en West.

C. Societal impact

Onderzoekers van het onderzoeksinstituut zijn maatschappelijk zeer actief en zichtbaar. Een belangrijk onderdeel van de maatschappelijke zichtbaarheid van het onderzoeksinstituut is Radboud Reflects. Deze organisatie binnen de faculteit bereikt een groot en breed publiek, maar biedt tevens een kwalitatief hoogstaand programma waarin veel internationaal bekende namen naar Nijmegen worden gehaald. Onderzoekers van het onderzoeksinstituut leveren een belangrijke bijdrage aan de programmering, niet alleen als adviseurs of sprekers, maar ook als gespreksleiders. Over het algemeen zijn de overige contacten met maatschappelijke partners of bijdragen aan maatschappelijke en professionele discussies het werk van de bovengenoemde onderzoekscentra en van (samenwerking tussen) individuele onderzoekers.

De opbrengst van valorisatie-activiteiten in de vorm van artikelen, rapporten, adviezen, populair-wetenschappelijke boeken, lezingen en lidmaatschappen is bijzonder groot. Hierbij wordt met een aantal maatschappelijke partners samengewerkt, zoals Verus, Uitgeverij Leslab en de Vereniging Filosofiedocenten in VO (onderwijs), het Rooms-katholiek Kerkgenootschap en de Internationale School voor Wijsbegeerte (religie en levensbeschouwing), Dimence Mental Health Center en Radboudumc (zorg), uitvaartondernemingen en diverse musea. Het streven is om de maatschappelijke zichtbaarheid en de subsidiëring van onderzoek verder te versterken. Daartoe worden kennis-allianties opgericht waarin een groep onderzoekers en een maatschappelijke partner of maatschappelijke sector (gezondheidszorg of onderwijs) structureel worden gekoppeld. Eén kennis-alliantie heeft inmiddels vorm gekregen (het Democratisch Laboratorium) waarbij ook uitzicht is op financiering van onderzoek. Ook zal aansluiting worden gezocht bij het programma van 'Healthy Society'.

D. Wervende kracht

Er zijn in totaal 21 projecten van uiteenlopende aard ingediend; van de meeste projecten is nog niet bekend of ze zijn toegekend/afgewezen. De projecten in uitvoering zijn ook in 2017 toegekend. Omdat het volgsysteem recentelijk is ingevoerd, is onderstaande lijst wellicht niet compleet.

Fonds	Ingediend	Afgewezen	Toegekend	In uitvoering
HERA	2			
ERC Starting Grant	1	1		
Vrije competitie Geesteswetenschappen	6	3	2 in tweede ronde	
VENI (ingediend 9 januari 2018)	5			
VIDI	1			
NWO Programma	1			
Aspasia Grant	1		1	
Universiteitsfondsen (internationaal)	2			1
Stichting (PhD)	1			1
Derde geldstroom (contractonderzoek)	3		1	2

E. PhD beleid

Het protocol van de Graduate School for the Humanities (GSH) is aangescherpt. Promotietrajecten kennen vanaf 2017 twee begeleiders en een intensieve monitoring via

beoordelingsmomenten (na 14 maanden een go/no-go, jaarlijkse voortgangsgesprekken en een exit-gesprek). Omdat de nieuwe richtlijnen vruchten afwerpen is dit in 2017 ook geïmplementeerd voor buitenpromovendi. Teneinde de wildgroei van buitenpromovendi met onzekere afloop in te dammen is inschrijving in de GSH verplicht en vallen zij vanaf juni 2017 met een vergelijkbaar protocol (met een soepeler hantering van de termijnen afhankelijk van de omstandigheden). Om toegang te krijgen tot de GSH moet er een voorstel ingediend worden (vergelijkbaar aan NWO format), hetgeen is goedgekeurd door twee begeleiders en vindt er eveneens een go/no-go moment plaats. Promovendi kunnen rekenen op actieve ondersteuning van de GSH met een ruim aanbod van cursussen, trainingen en ontmoetingsgelegenheden.

F. Academic integrity

Wetenschappelijke integriteit is een belangrijk thema binnen het onderzoeksinstituut. In 2014 is de facultaire notitie 'Integere Wetenschap, Hoe doe je dat?' opgesteld. Evaluatie in 2017 laat zien dat de meeste aanbevelingen zijn geïmplementeerd. Zo is een cursus Wetenschappelijke Integriteit voor alle promovendi verplicht. Samen met de Faculteit der Letteren heeft FFTR het promotiereglement aangepast: de manuscriptcommissie zal in plaats van drie voortaan in de regel vijf leden omvatten, waarvan minimaal één lid van buiten de eigen universiteit. De commissieleden gebruiken een standaard beoordelingsformulier dat aansluit bij de eisen genoemd in het universitaire promotiereglement. Onderzoek waarbij gegevens worden verzameld over levende personen moet beantwoorden aan het ethisch protocol en indien nodig voorgelegd worden aan de Ethische Toetsingscommissie. De faculteit kent echter geen verplichting om elk onderzoek aan deze commissie voor te leggen. In het Data Management Plan (zie hieronder) van onderzoek met levende personen wordt gereflecteerd of het betreffende onderzoek moet worden voorgelegd aan de Ethische commissie. Het onderzoeksinstituut kent een vertrouwenspersoon op het gebied van wetenschappelijke integriteit die een adviserende functie heeft, en een aparte vertrouwenspersoon voor promovendi.

G. Research data management

In nauw overleg met RIS Servicedesk is dit jaar een document over *Data Management Policy* aan het onderzoeksinstituut opgesteld. Het beleid rond gegevensbeheer dient drie doeleinden: (1) veilige opslag van gegevens over personen, (2) hergebruik van onderzoeksgegevens en (3) toetsbaarheid van onderzoeksgegevens die onderbouwing zijn van publicaties. Het beleid houdt rekening met de verscheidenheid aan onderzoekspraktijken. Veel onderzoekers maken gebruik van gegevens die beschikbaar zijn in (digitale) bibliotheken, maar voor die onderzoekers die empirische data verzamelen is de verplichting ingevoerd een *Data Management Plan* te schrijven en te zorgen voor passende opslag en beschikbaar maken van data. Voor een belangrijk deel is dit beleid al praktijk, maar de kaders voor het onderzoeksinstituut zijn nu duidelijk gemaakt. Er is een *data steward* aangesteld die de beleidsontwikkeling volgt en de onderzoekers waar nodig gaat begeleiden. In de *Graduate School for the Humanities* worden richtlijnen en cursussen ontwikkeld om interne en externe promovendi te scholen in *data management*. Een vraag voor de toekomst is of het voor het onderzoeksinstituut zinvol en mogelijk is aan te sluiten bij bestaande opslagsystemen (DR of DRE of anderszins) en de praktijk van gegevensbeheer te standaardiseren. Ook de afstemming tussen het beleid betreffende gegevensbeheer en de Ethische Toetsingscommissie (FFTR en Letteren) moet nog verder gestalte krijgen.